

Ірина ГОЛОТОВА

Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України
вул. Грушевського, 4, м. Київ, 01001, Україна
Електронна пошта: io.holotova@inmo.org.ua
<https://orcid.org/0000-0002-6721-1991>

МОВНІ ДЕВІАЦІЇ У ПРАКТИЦІ ДОКУМЕНТУВАННЯ ОСОБОВИХ ІМЕН ПРЕДСТАВНИКІВ ПОЛЬСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ В УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Стаття присвячена аналізу особових імен представників польської спільноти м. Хмельницького з погляду їх відповідності нормам сучасної української літературної мови. Розглянуто основні типи мовних девіацій у записах особових імен представників польської спільноти в Україні на початку ХХІ ст. у соціолінгвістичному контексті. Мовні девіації в сучасній українській антропонімії зумовлені кількома причинами, основними з яких є українсько-російський білінгвізм, панування в комунікативній практиці варіантів імен, запозичених з російської мови, а також значна кількість запозичених імен, які не мають усталеної традиції відтворення засобами української мови. Простежено зв'язок між мовною ситуацією та виникненням мовних девіацій у записах особових імен на прикладі польської спільноти м. Хмельницького. Мовну ситуацію у середовищі цієї спільноти можна схарактеризувати як українсько-російсько-польський трілінгвізм. Практики почергового використання української, російської та польської мов спричиняють виникнення та фіксації девіантних варіантів особових імен під впливом фонетичних стандартів російської та польської мов. На правильність написання імені впливають обізнаність із правописом української мови, грамотність, мовне чуття та національність. Документування особового імені з усного повідомлення батьків, які послуговуються російською мовою, здійснюють католицькі священники польської національності, що призводить до потрапляння девіантних форм особових імен до офіційних документів. Часто варіативність особових імен зумовлена особливостями стильового уживання антропонімів, розмовної мови та діалектного мовлення. Визначено кількісне співвідношення нормативних і девіантних варіантів у записах особових імен. Проаналізовано тенденції формування сучасного іменника меншинних спільнот в Україні в умовах українсько-російського білінгвізму.

Ключові слова: мовні девіації, антропонімія, особове ім'я, українсько-російський білінгвізм, соціолінгвістична ситуація, польська спільнота м. Хмельницького.

У сучасній ономастиці стають актуальними дослідження міжмовних зв'язків та етномовної ідентичності власних назв у контексті взаємовпливів національних онімних систем у різні історичні періоди. Це зумовлено також

Цитування: Голотова І. Мовні девіації у практиці документування особових імен представників польської спільноти в Україні на початку ХХІ століття. Мовознавство. 2023. № 2. С. 67–81. <https://doi.org/10.33190/0027-2833-329-2023-2-005>

Citation: Holotova I. (2023). Movni devitsii u praktytsi dokumentuvannia osobovykh imen predstavnykiv polskoï spilnoty v Ukraini na pochatku XXI stolittia [Linguistic deviations in the practice of official recording of the personal names of Polish community members in Ukraine in the early 21st century]. Movoznavstvo, (2), 67–81. [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.33190/0027-2833-329-2023-2-005>

Стаття опублікована за ліцензією CC BY-SA 4.0 (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>)

необхідністю вироблення стандартів відтворення іншомовних власних назв. Зважаючи на суспільно-політичні зрушення в Україні упродовж останніх десятиліть, особливої гостроти набувають питання переосмислення національної ідентичності українців та представників меншинних національних спільнот. На ономастичному рівні це виявляється в процесах повернення до активного вжитку питомих форм і варіантів особових імен, які наприкінці ХХ ст. були витіснені російськими, та збільшення частки національних варіантів імен представників меншинних спільнот. Увагу дослідників щораз частіше привертають проблеми адаптації іншомовних, зокрема й польських, власних назв до українського мовно-культурного середовища, повернення в український мовний простір питомих варіантів власних назв та особливості функціонування національно маркованих ономастичних одиниць. У цьому контексті дослідження взаємовпливів української, російської та польської мов у сучасному іменнику представників польської спільноти м. Хмельницького є надзвичайно актуальним та сприяє розв'язанню низки практичних проблем, пов'язаних із тенденціями документування власних імен людей. Ця розвідка є першою спробою вивчення впливу мовної ситуації та мовної самоідентифікації на антропонімікон польської спільноти в Україні упродовж 1991–2019 рр. Мета статті — простежити роль мовних контактів у виборі імен для новонароджених у цей період серед вихідців з польських родин, визначити кількісне співвідношення нормативних та помилкових фіксацій їхніх імен, з'ясувати основні різновиди впливу російської та польської мов, зокрема їхніх орфоепічних стандартів, на варіанти особових імен, засвідчених у практиці документування антропонімів представників польської спільноти м. Хмельницького. Об'єктом дослідження є система чоловічих особових імен поляків м. Хмельницького упродовж 1991–2019 рр., предметом — мовні девіації в записах чоловічих особових імен представників польської спільноти кінця ХХ – початку ХХІ ст. Методологічною основою дослідження слугують методи десятирічних зрізів Никонова-Бондалетова, лінгвістичної експертизи та кількісно-статистичної обробки експериментальних даних. Джерелами вивчення були записи особових імен представників польської спільноти, народжених 1991–2019 рр. та їхніх батьків, здійснені українською мовою у книгах хрещення дітей римо-католицької парафії Св. Ганни м. Хмельницького. У пропонованому дослідженні ми зосередилися лише на чоловічих іменах. Усього було проаналізовано близько 5 тис. імен та їхніх варіантів.

Мовні девіації ставали предметом наукового зацікавлення українських і зарубіжних учених, зокрема Ф. Бацевича, О. Вечкіної, Г. Сарміної, А. Чорній. В антропонімії їх розглядали О. Суперанська, Я. Гженя, Й. Бубак, П. Чучка, Л. Гумецька, Л. Асіїв, О. Алексєєва та ін.. Проблеми правового регулювання системи власних імен аналізували Б. Ажнюк, Л. Ажнюк, О. Михальчук, Л. Белей, І. Софінська. Дослідження комунікативних відхилень від норми є предметом девіатологічної лінгвістики — галузі мовознавства, що вивчає різні типи, причини виникнення та закономірності функціонування мовних девіацій. Услід за Ф. Бацевичем мовну девіацію визначаємо як «тип комунікативної невдачі чи збою у спілкуванні (зокрема у міжкультурному), причиною яких є недостатня мовна компетенція учасників. Це різноманітні помилки, неточності, обмовки, описки, пов'язані зі специфікою лексичної та граматичної семантики мови, якою відбувається спілкування» [Бацевич : 103]. На думку дослідника, основними ознаками комунікативних девіацій є

недосягнення адресантом комунікативної мети, відсутність взаєморозуміння і згоди між учасниками спілкування [Бацевич : 67]. Розрізняють лінгвальні та екстралінгвальні чинники комунікативних девіацій. До лінгвальних чинників комунікативних девіацій зараховуємо помилку декодування інформації, неправильний вибір коду передавання повідомлення, характер комунікативної дії. З-поміж екстралінгвальних чинників найчастіше виділяють пресупозицію — фонд загальних знань, який використовують мовці під час розмови, увагу співрозмовників та невербальні засоби спілкування [Бацевич : 103, Вечкина : 12, Чорній : 132]. На переконання Г. Сарміної, аналіз мовних девіацій складається з таких етапів: ідентифікації, опису та пояснення. Вивчення мовних помилок передбачає їхній поділ на лексичні та граматичні, інтенційні та неінтенційні [Сарміна : 139]. О. Вечкіна поділяє комунікативні девіації на мовні та прагматичні. До мовних девіацій дослідниця зараховує чинники репрезентації мовного коду, фактори, пов'язані з відмінностями комунікантів, причини, які виникають під впливом прагматичних критеріїв. До прагматичних девіацій можна віднести різний соціальний статус мовців, етичні норми, емоційні стани спілкування, невербальні засоби комунікації, незрозумілість намірів співрозмовника [Вечкина : 8–9]. З погляду сфери комунікації виділяють комунікативні невдачі, що виникли внаслідок дитячого мовлення; взаємодії людини та комп'ютерних технологій; міжкультурного спілкування та трактування художнього тексту. Відповідно до мовних рівнів девіації поділяють на фонетичні (спотворення внаслідок порушення орфоепічних норм, асимілятивних та дисимілятивних процесів, змішування різних звукових систем); морфологічні (вживання експресивних модифікацій, гіпокористичних та розмовних форм власних назв, дейктичних та субстантивованих слів); лексичні (вживання жаргонізмів, професіоналізмів, діалектизмів тощо) та лексико-семантичні (змістові спотворення, недостатнє вираження змісту мовлення чи, навпаки, мовна надлишковість) [Чорній : 133].

Виникнення мовних девіацій в українській антропонімії зумовлене кількома причинами. По-перше, відсутністю правового регулювання запису імені в офіційних документах. По-друге, соціокультурною ситуацією, внаслідок якої українська мова тривалий час зазнавала впливу російської мови, особливо на фонетичному та орфографічному рівнях. По-третє, мовною ідентичністю носіїв імені, що відіграє вагомий роль під час дослідження антропонімікону етнонаціональних спільнот. Сьогодні в Україні немає уніфікованих рекомендацій щодо вибору імені чи варіанта в офіційних документах, що спричиняє потрапляння девіантних форм запису особових імен до сфери офіційного вжитку. На переконання О. Михальчук, система офіційного найменування в Україні складається з права на ім'я, мовного законодавства та правопису. Право на ім'я залежить від усталених практик національних мовознавчих шкіл та від юридичних принципів вибору та запису імен [Михальчук 2017 : 215]. Відповідно до статті 146 Сімейного кодексу України, вибір імені є вільним та залежить від волі батьків [Сімейний кодекс... : 135]. У такий спосіб, на думку Л. Белея, держава «несвідомо переклала на батьків клопоти та всю відповідальність щодо якісного складу українського реєстру імен» [Белей : 34]. Це призводить до запису в офіційних документах неофіційних і субнормативних варіантів імен, зокрема транскрибованих з російської мови варіантів християнських імен (*Боріс, Леона, Владіслав, Александр, Нікіта, Соф'я*) та транскрибованих чи транслітерованих іншомовних імен (*Алесандро, Лео, Майк, Мартін, Ані, Аліс, Клаудіа, Камрін*,

Латойя, Клої) [Михальчук 2017 : 216]. У контексті правового регулювання унормування системи особових імен важливим аспектом є право на використання національного імені в середовищі меншинних спільнот. Згідно з українським та міжнародним законодавством, представники національних меншин мають право «на транскрибований запис свого прізвища, імені та по батькові відповідно до своєї національної традиції» [Про забезпечення функціонування... : 40], що співзвучне зі статтею 12 Закону України «Про національні меншини в Україні», яка гарантує представникам національних меншин «право на національні прізвище, ім'я та по батькові» [Про національні меншини... : 12]. Використовуючи це право, батьки часто свідомо наполягають на вживанні в офіційних документах запису, що не відповідає правописним нормам та є одним із вагомих чинників порушення екомовного балансу антропонімної системи [Михальчук 2020 : 85].

Іншим вагомим чинником порушення мовних норм у практиці документування особових імен є соціолінгвістична ситуація в Україні, яку характеризують як українсько-російський білінгвізм. Упродовж ХХ ст. українська мова тривалий час співіснувала з російською, що призвело до зближення цих мов, насамперед в офіційній сфері, та як наслідок — до спотворень у записах особових імен на всіх мовних рівнях. На думку Л. Асіїв, «правопис закріплює як норму девіації, керуючись не тенденціями розвитку мовної системи, а внаслідок того, що українська мова функціонує в такій соціокультурній ситуації, коли значна частина населення недостатньо володіє українською мовою <...>. Тож такий підхід — це намагання виправити ситуацію і допомогти досягти успішної комунікації в офіційно-діловій сфері шляхом закріплення як нормативних невластивих українській мові форм» [Асіїв : 105]. Як зауважує О. Алексеева, «метрики виписували російською мовою, й особові документи видавали <...>, намагаючись “підігнати” українські особові назви під урядовий стандарт. Як наслідок, неодноразові міжмовні перетворення прізвища або особового імені (з української мови на російську й навпаки) змінювали документальний запис особового імені та прізвища до невпізнання» [Алексеева : 6]. Дані соціолінгвістичних досліджень, а також зафіксовані нами мовні девіації в практиці документування особових імен засвідчують потужний вплив російської мови в Україні і сьогодні. Аналіз мовної динаміки українсько-російського білінгвізму в Україні упродовж 2001–2011 рр. виявляє зростання ролі української мови як мови спілкування в родині — з 36,9% у 2001 р. до 47% у 2011 р.. Роль російської як мови родинного спілкування за цей час істотно не змінилася: 36,7% у 2001 р. та 37% у 2011 р.. Разом з тим російська мова домінувала порівняно з українською в 2002 та 2006–2008 рр. Істотно знизився показник тих, хто вдома спілкується почергово обома мовами: 25,8% у 2001 р. та 15% у 2011 р. За результатами дослідження мовної ситуації в Україні, здійсненого Інститутом української мови НАН України спільно з Гіссенським інститутом славістики в 2017 р., українську мову вважають рідною 64,1% опитаних, російську — 17,1%, ще 17,4% вважають рідними обидві мови, іншу — 0,8% [Мовна ситуація... : 132]. За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 р., російську мову назвали рідною 14 млн 273 тис. осіб, серед них — 5 млн 545 тис. українців та 22 тис. поляків. Загальна кількість поляків в Україні становила 144130 осіб. Найбільше етнічних поляків проживало в Житомирській (49 тис.), Хмельницькій (23 тис.) та Львівській (19 тис.) областях. У питаннях мовного самовизначення поляків в Україні переважає українська мова, яку назвали рідною 71% польського

населення України. Ще 15,6% поляків в Україні визнали рідною російську та лише 12,9% — польську. На вільне володіння українською вказали 94,6% поляків в Україні, російською — 54,7%, польською — 27,6% [Всеукраїнський перепис... 2001]. Предметом нашого зацікавлення не випадково стала польська спільнота м. Хмельницького, адже за переписом населення 2001 р. вона в Хмельницькій області була другою за чисельністю (після російської) і становила 1,6% населення. Згідно з даними цього ж перепису, українська мова є рідною для 95,4% жителів Хмельниччини, російська — для 4,09%, польська — для 0,18% населення. Місто Хмельницький та Хмельницький район є місцями найвищої концентрації поляків: за переписом 2001 р., вони становили 2% населення міста та 3,9% населення району. Станом на 2001 р. українська мова була рідною для 88,4% жителів м. Хмельницького, що є одним з найменших показників на Хмельниччині. Тоді як російська — для 10,4%, польська — для 0,4%, що є одними з найбільших показників у Хмельницькій області. Серед жителів Хмельницького району українську назвали рідною 95,8%, російську — 2%, польську — 1,8% населення, що є найбільшим показником у Хмельницькій обл. [Всеукраїнський перепис... 2001]. З огляду на це мовну ситуацію в середовищі польської спільноти м. Хмельницького можна схарактеризувати як українсько-російський, російсько-польський та українсько-польський білінгвізм, а в окремих випадках — українсько-російсько-польський трілінгвізм. У повсякденному спілкуванні поляки м. Хмельницького найчастіше використовують російську, у навчанні та на роботі — українську, в родині, зокрема з представниками старшого покоління та в релігійному житті, — польську мову. Під час запису особових імен у книгах хрещення дітей польська спільнота міста послуговується здебільшого українською та російською мовами, рідше — польською, що також може стати передумовою виникнення мовних девіацій, оскільки для запису не завжди обирають нормативний український варіант імені, іноді як офіційні фіксують розмовні форми та варіанти імен, транскрибовані з російської та польської мов. У середовищі поляків м. Хмельницького пререференція на користь іншомовного, зокрема польського, варіанта імені є виявом етнічної свідомості носіїв. Серед основних тенденцій формування сучасного антропонімійного ландшафту в українському суспільстві О. Михальчук виділяє значне збільшення орфографічних девіацій під час запису традиційних українських імен (*Христина / Крістіна, Ілля / Ілья*), зростання кількості фіксацій російських, білоруських та польських особових імен в українській транскрипції (*Александр, Нікіта, Веслав*), значне зростання частки особових імен західноєвропейського походження (*Елізабет, Флоренція*), збільшення кількості особових імен, що засвідчують етнічну належність носіїв імені — представників меншинних спільнот України (*Марк, Гассан, Абдель*) [Михальчук 2017 : 109].

Упродовж 1991–2000 рр. впливу російської та польської мов, поряд з нормативним написанням, зазнали 15 імен та 224 ім'явжитки, з яких нормативне написання спостерігаємо у 80,4% фіксацій, а іншомовний вплив у 19,6% записів. Імена, зафіксовані згідно з російським та польським орфографічними стандартами, належать до частотного десятка чоловічих імен, наданих новонародженим у цей період. Це імена *Олександр, Артем, Вадим, Максим, Денис* та *Богдан*. Впливом узусу та діалектного оточення зумовлений варіант імені *Олександр*, представлений у різному відсотковому співвідношенні на всіх трьох зрізах. Зокрема, на зрізі 1991–2000 рр. нормативне

уживання імені *Олександр* становить 96,4%, тоді як *Олександр* — 3,6%. У фіксаціях імені *Артем* також переважає нормативний варіант — 80% випадків уживання. Водночас спостерігаємо графічну форму імені *Артьом*, представлену в 20% ім'явжитків, яка виникла під впливом російської мови (рос. *Артём*). Словники особових імен російської мови, зокрема О. Суперанської, М. Петровського, кваліфікують варіант *Артем* (рос. *Артём*) як розмовний імені *Артемій* (рос. *Артемий*) [Суперанская : 41, Петровский : 24]. Графічне написання *Артьом*, що буквально відтворює російський фонетичний варіант цього імені українськими літерами, виникло з кількох причин. По-перше, російське звучання імені *Артём* (*Артьом*) сьогодні поширене в комунікативній практиці як розмовний варіант. По-друге, відіграє роль мова спілкування батьків, які надають ім'я. У повсякденному житті поляків м. Хмельницького спілкуються здебільшого російською і використовують як фонетичний варіант імені *Артем* — *Артьом*. Ще одним чинником, що сприяє фіксації варіантів імен за російським і польським орфографічними стандартами є компетентність та грамотність представників органів влади, які здійснюють запис. У нашому матеріалі аналізовані записи імен здійснювали католицькі священники, тому на правильність їх написання впливають обізнаність із правописом української мови, грамотність, мовне чуття та національність. Католицькі священники в Україні є переважно поляками за національністю, почувши з вуст батьків російський фонетичний варіант імені, вони часто відтворюють його буквально засобами української орфографії. Це сприяє тому, що варіанти імен, які виникли під впливом російської мови та закріпилися в Україні як розмовні — *Артьом*, *Деніс*, *Максім*, *Вадім*, *Нікіта* тощо, — потрапляють до офіційних документів. Це також є вагомим свідченням того, який варіант імені переважає в комунікативному мовному середовищі. У фіксаціях імені *Вадим* частішим є нормативний варіант (71,8%), тоді як калькований російський фонетичний варіант *Вадім* засвідчений в 28,2% ім'явжитків. Схожу ситуацію спостерігаємо й щодо імені *Деніс*, написання якого за українською вимовою становить 76,9%, а за російською *Деніс* — 23,1%. Ім'я *Максим* упродовж 1991–2000 рр. зафіксоване лише в нормативному вживанні (95,5%). У цей період засвідчене споріднене з ним ім'я *Максиміліан* у субнормативному записі *Максимільян* (4,5%). Впливом російської мови зумовлене помилкове написання імені *Богдан* / *Багдан*, у якому спостерігаємо графічну фіксацію ненаголошеного *о* як *а*, що властиво російській вимові. Нормативне написання цього імені — *Богдан* — становить 95,5%, а помилкове *Багдан* — 4,5%.

Варіативність написання також характерна для імен, український варіант яких утворено способом усічення від церковнослов'янського та російського варіантів, зокрема *Антон* / *Антоній*, *Євген* / *Євгеній*, *Назар* / *Назарій*. Українські словники імен [Трійняк; Скрипник, Дзятківська] обидва варіанти кваліфікують як нормативні. Однак з огляду на їхнє походження цікаво простежити кількісне співвідношення варіантів цих імен в іменнику поляків м. Хмельницького. Серед варіантів імені *Євген* / *Євгеній*, наданих упродовж 1991–2000 рр., переважає *Євген* (83,3%), тоді як *Євгенієм* названо 16,7% малюків. Таку ж тенденцію вбачаємо щодо імен *Антон* / *Антоній*: 85,7% хлопчиків отримали ім'я *Антон* і лише 14,3% — *Антоній*.

В іменах *Назар* / *Назарій* спостерігаємо протилежну тенденцію. З-поміж варіантів імен *Назар* / *Назарій* у 1991–2000 рр. переважає *Назарій* (66,6%), ім'я *Назар* трапляється удвічі рідше (33,3%). Російський фонетич-

ний варіант переважає в іменах, український та російський варіанти яких відрізняються не лише вокальним, а й консонантним складом. Це, зокрема, ім'я *Нікіта*, український варіант якого *Микита* не зафіксовано жодного разу. Форма *Нікіта* також є буквальним відтворенням російського фонетичного варіанта імені засобами української мови. Лише російський орфографічний варіант властивий також імені *Вячеслав*, що зумовлено різними орфографічними стандартами. Починаючи з 1993 р., за правилами української орфографії ім'я *В'ячеслав* слід писати з апострофом, що передає роздільну вимову губного *в* та йотованого *я* [Український правопис : 56]. Поряд з тим український правопис 1990 р. подавав написання цього імені без апострофа, що й зумовило варіативність написання. Уплив фонетичного варіанта російської мови фіксуємо в записах подвійних імен, таких як *Деніс-Павло*, *Дініс-Андрій* та *Вадім-Петро*. Графічну форму *Дініс* у записі подвійного імені *Дініс-Андрій* можна вважати наслідком впливу діалектної вимови.

У системі імен батьків новонароджених 1991–2000 рр. варіативність написання спостерігаємо в дев'яти іменах, чотири з яких є традиційними українськими, зокрема: *Олександр*, *Вадим*, *В'ячеслав*, *Антон/Антоній*. Ще чотири імені є національно маркованими, такі як *Казимир*, *Болеслав*, *Раймунд* та *Бенжамін*, та один гіпокористичний варіант — *Алік*, що може бути похідним від особових імен *Альберт*, *Альфред* або *Олексій*, *Олександр*. Усього субнормативне написання, поряд з нормативним, мають 206 ім'явжитків, з яких нормативне засвідчують 68,9%, а помилкове — 31,1% записів. Нормативний варіант імені *Олександр* становить 98,2% фіксацій, а *Олександер* — лише 1,8%. Варіант *Вячеслав* фіксуємо в 97,8%, тоді як нормативний *В'ячеслав* — лише в 2,2%. Українське написання імені *Вадим* спостерігаємо в 76,5%, а зросійщене *Вадім* — у 23,5% записів. Серед батьків новонароджених 1991–2000 рр. варіативність імен *Антон / Антоній* представлена в такому співвідношенні: 66,6% — ім'я *Антон*, а 33,3% — *Антоній*. Опосередкований вплив російської мови вбачаємо в появі варіанта національно маркованого імені *Бенжамін*. В українській традиції як нормативне закріпилося вживання *Бенджамін*, у польській — *Benjamin*. У російській мові звук [о] в ненаголошеній позиції вимовляють з наближенням до [а]. Звук [а] в ненаголошеній позиції в імені *Бенжамін* (пол. *Benjamin*) міг бути сприйнятий священником як орфографічне *о*, що й зумовило виникнення такого запису.

Вплив польської мови спостерігаємо у відмінності написання національно маркованих імен *Болеслав*, *Казимир* та *Раймунд*. Різна вимова в українській та польській мовах спричинила появу варіантів імені *Болеслав / Болєслав*. В українській нормативним є написання імені *Болеслав* через *е*, що позначає тверду вимову приголосного *л* [Український правопис : 128]. Тоді як за правилами польської фонетики ім'я *Болеслав* (пол. *Bolesław*) вимовляють з пом'якшеним *л* перед голосним *е*. Саме ця фонетична відмінність привела до виникнення варіанта *Болєслав*, що відтворює польське фонетичне звучання, але не є нормативним за правилами української мови. Нормативне написання *Болеслав* становить 92,3%, а польський фонетичний варіант *Болєслав* — 7,7%. Розбіжностями польського та українського орфографічних стандартів зумовлена поява варіантів *Казимир / Казимір*. У польській мові це ім'я має форму *Kazimierz*. За правилами української орфографії нормативним є відтворення цього імені з голосним *и* в другому та третьому складах: *Казимир*. Нормативна форма *Казимир* становить 75% фіксацій, а варіант *Казимір*, утворений унаслідок українсько-польської інтерферен-

ції, — 25% записів цього імені. До дискусійних належить написання імені *Раймунд* / *Раймонд*. Український правопис як нормативну подає форму *Раймонд*, тоді як польський — *Раймунд* (*Rajmund*). В іменнику поляків м. Хмельницького фіксуємо одиничне вживання форми *Раймунд* в українській транскрипції відповідно до польської вимови.

На другому часовому зрізі (2001–2010 рр.) впливу російської та польської мов зазнало 21 ім'я та 172 ім'явжитки, з яких 68,6% становлять зразки нормативного та 31,4% — девіантного написання. Наслідками впливу узусу є вже згадані варіанти *Олександр* / *Олександр*: перший становить 61,5% фіксацій, другий — 38,5%. Частотними є варіанти *Вадим* / *Вадім*, з яких нормативний варіант *Вадим* фіксуємо в 66,6% випадків, а розмовний *Вадім* — у 33,3%. Уперше в ці роки засвідчено розмовний варіант імені *Максим* — *Максім*, що також виник унаслідок фонетичного впливу російської мови. Частотність нормативного варіанта *Максим* становить 74,2%, тоді як російського *Максім* — 22,6%, субнормативний варіант імені *Максиміліан* — *Максимільян* — фіксуємо лише в 3,2% випадків.

Поряд з аналізованими варіантами *Артем* / *Артьом* з'являється фіксація варіанта *Артемій*, що є канонічним за своїм походженням. З цих трьох варіантів найчастотнішим є *Артем* (65%), далі — розмовний *Артьом* (35%), а канонічний варіант *Артемій* має найменше фіксацій (5%). Позитивним є співвідношення варіантів *Євген* / *Євгеній*, що становить 50/50%. Серед варіантів *Назар* / *Назарій* переважає *Назарій* (72,7%), тоді як *Назар* — лише 27,3%. Попри те що за правилами української орфографії нормативним є запис *В'ячеслав*, у 2001–2010 рр. він не представлений, натомість єдиним варіантом цього імені є *Вячеслав*.

Новими в цей період є імена *Владислав*, *Дмитро*, *Костянтин*, *Данило*, *Ілля*, *Кирило*, *Адріан*, *Арсен*, *Михайло* та їхні численні варіанти написання. Зокрема, ім'я *Владислав* представлене в нормативному (82,8%) та помилковому вживанні — *Владіслав* (17,2%), що є наслідком впливу російської та польської мов. Поряд з українським *Дмитро* (91,7%) засвідчено канонічний варіант *Дмитрій*, що становить 8,3% фіксацій цього імені. Впливом російської мови зумовлені записи у свідоцтвах про хрещення варіантів імен *Ілля* (92,9%) / *Ілья* (7,1%), *Михайло* (33,3%) / *Михаїл* (66,6%). В останньому девіантний варіант переважає над нормативним. Принципом аналогії пояснюємо виникнення варіантів *Адріан* / *Адриан*, кількість яких є однаковою і становить 50/50%. За аналогією до імен *Марина*, *Христина*, *Максим*, *Вадим* та ін., де на місці російського **и** (**і**) маємо українське **и**, батьки новонароджених утворили варіант *Адриан*, тоді як нормативним є *Адріан*. Найбільшу кількість варіантів фіксуємо в іменах *Данило* (4) та *Костянтин* (3). Ім'я *Данило* представлене в таких варіантах: *Данило* (33,3%), *Даніїл* (22,2%), *Данііл* (33,3%), *Даніло* (11,1%). За орфографічною традицією української мови нормативним є лише варіант *Данило* [Скрипник, Дзятківська : 55], *Даніїл* є варіантом канонічним, тоді як два останніх — *Даніїл* і *Даніло* — є субнормативними варіантами, що виникли під впливом російської мови. Ім'я *Костянтин* представлене як *Костянтин* (50%), *Константин* (33,3%) та *Костантин* (22,2%). Нормативним є варіант *Костянтин*, що переважає над іншими. Варіант *Константин* є розмовним фонетичним варіантом, поширеним на різних територіях, так само, як і *Костантин*. Цілковиту перевагу російських фонетичних форм над нормативною українською спостерігаємо в імені *Нікіта* / *Никита*, у фіксації якого переважає калькований з російської фонетичний варіант *Нікіта*

(85,7%) та його російський запис — *Никита* (14,3%). Варіант *Никита* можна розглядати і як розмовний варіант, що побутує в діалектах української мови. Словники особових імен, зокрема І. Трійняка; Л. Скрипник, Н. Дзятківської, подають варіанти *Микита* / *Никита*, *Микола* / *Никола*, *Микодим* / *Никодим*, що засвідчує чергування приголосних *м/н*, властиве діалектному мовленню [Трійняк : 125; Скрипник, Дзятківська : с. 82]. За спостереженнями Р. Керсти, варіанти *Никита*, *Никола*, *Никодим* є канонічними, тоді як *Микола*, *Микита*, *Микодим* сформувалися в староукраїнській мові [Керста : 75]. В ономастичній традиції української мови варіант *Микита* кваліфікують як офіційний, тоді як варіант *Никита* — як регіональний [Трійняк : 125]. Варіант *Нікіта* виник унаслідок українсько-російського білінгвізму. На наш погляд, кодифікація в новітніх словниках українських імен варіанта *Никита* як офіційного з урахуванням поширення такого варіанта в різних регіонах та варіантної парадигми імен з грецькою основою *ніс-* на зразок *Микола* / *Никола*, *Никодим* / *Микодим* зменшила б кількість субнормативних фіксацій *Нікіта* в офіційних документах. Вплив російської чи польської вимови спостерігаємо в іменах: *Радмір* (замість *Радмир*), *Рафаїл* (замість *Рафаїл*), *Давід-Павло* (замість *Давид-Павло*), *Кирил* (замість *Кирило*), *Свєтозар* (замість *Світозар*).

Серед батьків новонароджених 2001–2010 рр. помилкових фіксацій, поряд із нормативними, зазнали 13 імен та 238 ім'явжитків, з яких 76,9% становлять нормативні, а 23,1% — спотворені фіксації імен. Традиційними є вже згадувані нами опозиції *Олександр* (78%) / *Олександер* (22%), *Вадим* (85,7%) / *Вадім* (14,3%), *Максим* (87,5%) / *Максім* (12,5%), *Денис* (40%) / *Деніс* (60%) та *Вячеслав* (95,8%) / *В'ячеслав* (4,2%). Новими є імена *Сергій*, *Валерій*, *Олексій*, *Василь*, *Михайло*, *Костянтин*, *Геннадій* та національно марковане *Веслав*, зафіксовані зі спотвореннями. Впливом російської мови зумовлені фіксації *Сергій* (98,1%) та помилкового *Сергіей* (1,9%), *Валерій* (95,8%) та російської форми *Валерий* (4,2%), *Олексій* (87,5%) та рос. *Алексей* (12,5%), *Михайло* (60%) та помилкового *Михаїло* (40%). Опосередкований вплив російської мови спостерігаємо у варіантах *Василь* (80%) та *Василій* (20%). У російській мові нормативним є варіант *Василий*, тоді як в українській — *Василь*, а *Василій* є канонічним. У свідощтвах про хрещення, що слугували джерельною базою нашого дослідження, можливим є уживання канонічних (церковних) форм імен. Поряд з тим фіксація варіанта *Василій* може бути наслідком українсько-російського білінгвізму. Найбільшу кількість варіантів написання серед батьків новонароджених 2001–2010 рр. мають імена *Костянтин* та *Геннадій*. Ім'я *Костянтин* зафіксоване як *Костянтин* (50%), *Константин* (25%) та *Констянтин* (25%). Ім'я *Геннадій* представлене у варіантах *Геннадій* (33,3%), який є нормативним, та *Генадій* (50%), *Гинадій* (16,7%), що є помилковими фіксаціями. Крім традиційних українських, у ці роки фіксуємо національно марковане ім'я *Веслав* (пол. *Wiesław*), також записане з помилкою. За правилами українського правопису, польське сполучення *іє* слід передавати українським *е*, тому нормативним є запис *Веслав* [Український правопис : 144]. Запис *Веслав* виник через транскрипцію польського імені.

У 2011–2019 рр. модифікацій зазнало 21 ім'я, представлене у 84 ім'явжитках, з яких 57,2% фіксують нормативне і 42,8% — помилкове написання, зумовлене впливом російської мови. Це, зокрема, *Олександр* (77,8%) / *Олександер* (22,2%), *Артем* (88,9%) / *Артьом* (11,1%), *Максим* (80%) /

Максім (20%). Змінюється кількісне співвідношення варіантів імен *Назар* (71,4%) і *Назарій* (28,6%) та *Євген* (25%) і *Євгеній* (75%) на користь традиційного *Назар* та канонічного *Євгеній*, тоді як у попередні два періоди домінували канонічний варіант *Назарій* та традиційний *Євген*. Новою для аналізованого зрізу є опозиція варіантів імені *Арсен* /*Арсеній*, представлена в такому співвідношенні: *Арсен* — 66,6%, *Арсеній* — 33,3%. Також зафіксовані варіанти *Михайло* (75%) та *Михаїл* (25%). Найбільшу кількість варіантів мають імена *Данило* та *Кирило*. Зокрема, ім'я *Данило* представлене як *Даніїл* (60%), *Даніль* (20%), *Даніїл* (20%). *Даніїл* є канонічною формою імені *Данило*, характерною передусім для релігійних текстів. Спотворена форма *Даніїл* виникла під впливом російського варіанта. А ось графічна форма *Даніль* зафіксована вперше і, ймовірно, є модифікацією іноземного варіанта *Даніель*. Ім'я *Кирило* представлене в таких варіантах: *Кіріл* (60%), *Кирил* (20%), *Кірілл* (20%). Усі три графічні форми є намаганням транслітерувати засобами української мови російський варіант імені *Кирилл*. У матеріалі нашого дослідження український нормативний варіант *Кирило* не зафіксований жодного разу. Подібна тенденція характерна й для імені *Микита*, яке представлене російським фонетичним варіантом *Нікіта*. Новими для 2011–2019 рр. є імена *Давид*, *Павло*, *Дамир*, *Гліб* та їхні варіанти, виникнення яких зумовлене головно впливом російської мови. Поряд з нормативними фіксуємо такі варіанти записів цих імен: *Давид* (61,5%) і *Давід* (38,5%), *Павло* (66,6%) і *Павел* (33,3%), *Дамир* (33,3%) і *Дамір* (66,6%), *Гліб* (33,3%) та *Глеб* (66,6%). Перевагу нормативних варіантів *Павло* і *Давид* можна пояснити тривалою традицією уживання й написання цих імен, зокрема і в давніх українських текстах. Ім'я *Гліб* також є традиційним, але належить до застарілих імен, що вийшли з ужитку на тривалий час і знову повертаються до українського іменника на початку ХХІ ст. З огляду на мовну ситуацію в сучасній Україні активізація застарілих традиційних імен відбувається в умовах українсько-російського білінгвізму. Ім'я *Дамир* П. Чучка кваліфікує як слов'янське [Чучка : 146], також воно поширене в ісламській традиції (пор. тур. *Damir*). З урахуванням омонімічної подібності імен слов'янського та іншомовного походження в майбутніх словниках особові імена *Дамир* та *Дамір* мають бути в різних словникових статтях. Упливу розмовних варіантів зазнали кілька одиничних і подвійних імен, зокрема *Лусян*, *Демян* та *Марян*, зафіксовані не за правилами українського правопису, без апострофа перед йотованими після губних, а також **к** та твердого **р**, що передає тверду вимову цих приголосних. Тоді як у російській мові ці імена вимовляють із пом'якшенням губного приголосного перед йотованим, що й спричинило виникнення помилкових фіксацій цього типу. Дискусійним є написання імені *Даніслав*, похідного від давньослов'янського двоосновного імені *Даньславъ*, утвореного від прикметникової основи *дан-* 'даний' та компонента *-слав* [Чучка : 147]. Імена *Danislav*, *Danislava* фіксують хорватські писемні пам'ятки з ХІІ ст. За версією П. Чучки, особові імена з секундарними основами, утворені від дієслів *дати*, *стати*, *боронити* та ін., у записах українською мовою відтворювали зі сполучним **-и**: *Станислав*, *Бронислав* і под. Пізніше, із поширенням цих імен на всій території України, їх під впливом польської вимови і написання почали передавати зі сполучним **-і**: *Станіслав*, *Броніслав* [Чучка : 329]. Саме ці форми — *Станіслав*, *Броніслав* і под. — у сучасному українському іменнику закріпилися як нормативні. Водночас ім'я *Даніслав* виводять не безпосередньо від дієслівної основи *дати* з компонентом *-слав*, а від давнішого *Данслав*, утвореного

за допомогою основи прикметника *даний*. У сучасних словниках ім'я *Даніслав* не зафіксовано. Традиційним для української орфографії є відтворення двоосновних імен зі сполучним *-и*: *Станислав*, *Борислав* тощо. Відповідно, можливими є два варіанти написання: *Данислав* за правилами української орфографії та *Даніслав* за аналогією до *Станіслав*, *Броніслав*. Упливом російської мови зумовлений варіант *Нікіфор* застарілого імені *Никифор* та подвійного імені *Тімур Августин* замість *Тимур Августин*. Цікавим з погляду відтворення власних назв є ім'я *Доменік-Дмитро*, в якому помилкового написання зазнав іншомовний компонент *Доменік* (*Домінік*). Ім'я *Домінік* (пол. *Domini*) має латинське походження. За правилами української та польської орфографії його слід писати з *і* в другому складі. У той же час в італійській мові як нормативний закріпився варіант імені *Domenico*, фіксація якого пояснюється інтенсивними зв'язками католицької церкви в Україні та Польщі з Ватиканом. Освіта католицьких священників у Польщі відбувається під протекторатом Ватикану, що може відображатися і в записах імен, характерних для католицької традиції. За таких умов записують не польський чи український, а італійський варіант, що є звичним для священника.

В іменнику батьків 2011–2019 рр. варіативного написання зазнали 12 імен, представлених у 164 ім'явжитках, з яких 86,6% відтворюють нормативне, а 13,4% — помилкове написання. У цей період ім'я *Олександр* уперше представлене не в двох, а в трьох варіантах: *Олександр* (94,6%), *Олександер* (3,4%), *Александер* (1,8%). Останній варіант відтворює польський орфографічний запис імені, також у ньому можна вбачати російський вплив — початкове *А*, характерне для російської традиції. Саме російським впливом пояснюємо виникнення варіантів *Сергей* (3,9%), *Алексей* (20%) імен *Сергій* (96,1%) та *Олексій* (80%). Варіант *Павел* (9%), від нормативного *Павло* (91%), з огляду на ідентичні форми цього імені в російській та польській мовах (пор. рос. *Павел*, пол. *Paweł*) можна пояснити впливом як однієї, так і другої. Серед опозицій, у складі яких один варіант є питомо українським, а інший — канонічним за походженням, зафіксовано такі: *Микола* (75%) і *Миколай* (25%), *Євген* (85,7%) і *Євгеній* (14,3%), *Михайло* (75%) і *Михайл* (25%). У незвичному кількісному співвідношенні представлені вже згадувані нами варіанти *Вадим* (84,6%) і *Вадім* (15,4%), *Денис* (50%) і *Деніс* (50%) та *Вячеслав* (87,5%) і *В'ячеслав* (12,5%). У записах імені *Вадим* переважає нормативний варіант, *Вячеслав* — помилковий, а в записах імені *Денис* нормативний та помилковий варіанти зафіксовані з однаковою частотою.

Отже, у записах особових імен представників польської спільноти м. Хмельницького переважають українські варіанти імен, домінування яких фіксуємо на всіх трьох часових зрізах. Винятком є імена *Данило*, *Гліб* і *Дамир*, помилкові записи яких переважають, а також імена *Кирило* та *Микита*, нормативних українських варіантів яких жодного разу не зафіксовано. Впливу російської мови зазнають традиційні імена, пор.: *Артем* / *Артьом*, *Максим* / *Максім*, *Денис* / *Деніс* і т. ін. Це пов'язано з тим, що значна кількість російських фонетичних варіантів традиційних імен побутує в усному мовленні, тоді як українські варіанти цих імен використовують переважно в офіційному дискурсі. Вплив польської мови характерний для документування національно маркованих імен польського походження, таких як *Веслав*, *Боєслав*, *Раймунд* і под. В окремих випадках розбіжності в офіційних записах зумовлені співіснуванням кількох орфографічних стандартів, як в імені *В'ячеслав* (*Вячеслав*). Найменшу кількість помилкових фіксацій спо-

стерігаємо в записах 1991–2000 рр., найбільшу — у 2011–2019 рр. З початку двотисячних років в Україні панує мода на незвичні, застарілі або іноземні імена, що часто входять до системи українського іменника через посередництво російської та польської мов, унаслідок чого їхні розмовні варіанти потрапляють до офіційного вжитку. Законодавче регулювання запису особових імен ґрунтується на домінуванні української мови в ономастичному просторі держави та перевазі нормативних форм над помилковими. У випадку помилкової фіксації антропоніма особа має право на виправлення запису в офіційних документах. Існування цієї норми в законодавстві свідчить про неусталеність відтворення антропонімів у практиці їхнього документування в Україні. Це зумовлено насамперед тривалим побутуванням українсько-російського білінгвізму, який у радянський період був характерним для сфери офіційних документів. На сучасному етапі до викликів, з якими стикаються батьки під час вибору імені дитини та співробітники установ реєстрації офіційних документів, належать побутування розмовних варіантів імен, запозичених з російської мови та сформованих в умовах українсько-російського білінгвізму; сильні позиції російської мови та суржику в українському суспільстві, унаслідок чого суржиковий або калькований з російської варіант антропоніма є єдиним варіантом імені, поширеним у певній місцевості або мовному колективі; значна кількість запозичень і транснаціональних імен, які проникають до українського іменника під впливом процесів глобалізації та входять до активного вжитку, не зазнавши належної адаптації до системи мови. Крім цього, поповнення мови новими іменами відбувається через мережу інтернет, унаслідок чого антропонім, зафіксований у інтернет-джерелах може зазнавати модифікацій, як-от *Дамір* і *Дамир*, *Ільдар* та *Ельдар*, *Даніслав* / *Данслав* / *Данислав* тощо. Це спричиняє появу варіативності імен, зокрема й в офіційних документах. Необхідність кодифікації варіантів імен та унормування правопису новітніх антропонімів слов'янського й неслов'янського походження передбачає вироблення рекомендацій щодо відтворення іншомовних антропонімів засобами української мови, упорядкування її ономастичного простору шляхом усунення небажаної варіативності особових імен та стандартизації антропонімних одиниць, що зменшить потрапляння неофіційних, розмовних і незасвоєних мовою антропонімів до офіційних документів.

ЛІТЕРАТУРА

- Алексеева О. М. Сучасна антропонімічна система України як синтез історичних, соціальних, культурних та лінгвістичних факторів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ, 2014. Вип. 49. С. 5–12.
- Асіїв Л. Соціолінгвістичний аспект морфології. *Вісн. Львів. ун-ту. Серія філологічна*. Львів, 2019. Вип. 70. С. 102–113.
- Бачевич Ф. С. Основи комунікативної девіатології. Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2000. 237с.
- Белей Л. Ім'я дитини в українській родині. Харків : Фоліо, 2011. 283 с.
- Вечкина О. В. Коммуникативные неудачи в повседневном речевом общении. Саратов : Сарат. гос. ун-т им. Н.Г. Чернышевского, 2010. 22 с.
- Всеукраїнський перепис населення 2001 р. (2001). Державний комітет статистики України. URL: <https://2001.ukrcensus.gov.ua> (дата звернення: 06.01.2023 р.).
- Керста Р. Українська антропонімія XVI ст. Чоловічі іменування. Київ : Наук. думка, 1984. 152с.
- Михальчук О. І. Проблеми законодавчого врегулювання онімного простору: власні

- імена людей. *Наук. зап. ТНПУ. Серія: Мовознавство*. Тернопіль, 2017. Вип. 1 (27). С. 213–219.
- Михальчук О. І. Інноваційні явища в сучасній українській антропонімії: проблеми і перспективи. *Проблеми загального та порівняльно-історичного мовознавства* : тези доп. міжнарод. наук. конф. на пошану В. В. Лучика. Київ : Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія», 2020. С. 84–87.
- Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом / ред. О. Майборода. Київ : Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2008. 398 с.
- Петровський Н. А. Словарь русских личных имен. Москва : Рус. яз., 1980. 384 с.
- Про забезпечення функціонування української мови як державної : Закон України від 25.04.2019 р. № 2704-VIII. Дата оновлення: 05.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення: 06.01.2023 р.).
- Про національні меншини в Україні : Закон України від 25.06.1992 р. №2494-XII. Дата оновлення: 12.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2494-12#Text> (дата звернення: 06.01.2023 р.).
- Сарміна Г. Л. Роль мовних девіацій у дослідженні деліктних текстів. *Наук. вісн. Міжнарод. гуманітар. ун-ту. Серія : «Філологія»*. Київ, 2014. Вип. 13. С. 139–141.
- Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2002 р. №2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. №21–22. С. 135.
- Скрипник Л. Г., Дзятківська Н. П. Власні імена людей : словник-довідник. Київ : Наук. думка, 1996. 335 с.
- Суперанская А. В. Современный словарь личных имён. Сравнение. Происхождение. Написание. Москва: Айрис-Пресс, 2005. 384 с.
- Трійняк І. І. Словник українських імен. Київ : Довіра, 2005. 508 с.
- Український правопис / ред. Є. І. Мазніченко та ін. Київ : Наук. думка, 2019. 392 с.
- Чорний А. Л. Мовні девіації як критерій комунікативної компетентності посередника. *Наук. вісн. Міжнарод. гуманітар. ун-ту. Серія : «Філологія»*. Київ, 2017. Вип. 30. С. 132–34.
- Чучка П. П. Слов'янські особові імена українців : історико-етимологічний словник. Ужгород : Ліра, 2011. 432 с.
- Grzenia J. Słownik imion. Warszawa : Wyd-wo Nauk. PWN, 2006. 350 s.

Дата надходження до редакції: 08.01.2023

Дата знаходження після доопрацювання: 17.01.2023

Дата затвердження редакцією: 21.01.2023

REFERENCES

- Alekseieva O. M. (2014). Suchasna antroponimichna systema Ukrainy yak syntezy istorychnykh, sotsialnykh, kulturnykh ta linhvistychnykh faktoriv. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektivy*, (49), 5–12. [In Ukrainian].
- Asiiv L. (2019). Sotsiolingvistychnyi aspekt morfonolohii. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya filolohichna*. (70), 102–113. [In Ukrainian].
- Batsevych F. S. (2000). Osnovy komunikatyvnoi deviatolohii. Lviv: Lvivskiy natsionalnyi universytet im. I. Franka. [In Ukrainian].
- Belei L. (2011). Imia dytyny w ukrainskii rodyni. Kharkiv: Folio. [In Ukrainian].
- Chornii A. L. (2017). Movni devyatsii yak kryterii komunikatyvnoi kompetentnosti poserednyka. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Filolohiia*, (30), 132–134. [In Ukrainian].
- Chuchka P. P. (2011). Slovianski osobovi imena ukrainsiv. Uzhhorod: Lira. [In Ukrainian].
- Grzenia J. (2006). Słownik imion [Dictionary of personal names]. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

- Kersta R. (1984). Ukrainska antroponimia XVI st. Cholovichi imenuvannia. Kyiv: Naukova dumka. [In Ukrainian].
- Mykhalchuk O. I. (2017). Problemy zakonodavchoho vrehuluvannia onimnoho prostoru: vlasni imena liudei. *Naukovi zapysky TNPU. Seriiia Movoznavstvo*, 1 (27), 213–219. [In Ukrainian].
- Mykhalchuk O. I. (2020). Innovatsiyni yavyshcha w suchasniy ukrainskii antroponimii: problemy i perspektyvy. *Problemy zahalnoho ta porivnialno-istorychnoho movoznavstva: tezy dopovidei mizhnarodnoi naukovoï konferentsii na poshanu V. V. Luchyka*. Kyiv: Natsionalnyi universytet «Kyevo-Mohylanska akademii», 84–87. [In Ukrainian].
- Movna sytuatsiia v Ukraini: mizh konfliktom i konsensusom (2008). O. Mayboroda (Ed.). Kyiv: IPIEND imeni I. F. Kurasa NAN Ukrainy. [In Ukrainian].
- Petrovskii N. A. (1980). Slovar' russkikh lichnykh imion. Moscow: Russkij yazyk. [In Russian].
- Pro zabezpechennia funktsionuvannia ukrainskoi movy yak derzhavnoi. Zakon Ukrainy vid 25.04.2019. № 2704-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (last accessed: 06.01.2023). [In Ukrainian].
- Pro natsionalni menshyny v Ukraini. Zakon Ukrainy vid 25.06.1992. №2494-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2494-12#Text> (last accessed: 06.01.2023). [In Ukrainian].
- Sarmina H. L. (2014). Rol' movnykh devyatsii u doslidzhenni deliktnykh tekstiv. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriiia: Filolohiia*. (13), 139–141. [In Ukrainian].
- Simeinyi kodeks Ukrainy (2002). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (21–22), 135. [In Ukrainian].
- Skrypnyk L. H., Dziatkovska H. P. (1996). Vlasni imena liudei. Slovyk-dovidnyk. Kyiv: Naukova dumka. [In Ukrainian].
- Superanskaya A. V. (2005). Sovremennyy slovar' russkikh lichnykh imion. Sravnenie. Proiskhozhdenie. Napisanie. Moscow: Airis-Press. [In Russian].
- Triiniak I. I. (2005). Slovyk ukrainskykh imen. Kyiv: Dovira. [In Ukrainian].
- Ukrainskyi pravopys (2019). Kyiv: Naukova dumka. [In Ukrainian].
- Vechkina O. V. (2010). Kommunikativnye neudachi v povsednevnom rechevom obshchenii. Saratov: Saratovskij gosudarstvennyj universitet im. N. G. Chernyshevskogo. [In Russian].
- Vseukrainskyi perepys naselennia 2001. (2001). Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy. URL: <https://2001.ukrcensus.gov.ua> (last accessed: 06.01.2023). [In Ukrainian].

Received: 08.01.2023

Received in revised form: 17.01.2023

Accepted: 21.01.2023

Iryna HOLOTOVA

O. O. Potebnia Institute of Linguistics of the NAS of Ukraine

4 Hrushevskoho Str., Kyiv, 01001, Ukraine

E-mail: io.holotova@inmo.org.ua

<https://orcid.org/0000-0002-6721-1991>

LINGUISTIC DEVIATIONS IN THE PRACTICE OF OFFICIAL RECORDING OF THE PERSONAL NAMES OF POLISH COMMUNITY MEMBERS IN UKRAINE IN THE EARLY 21ST CENTURY

The article is devoted to the analysis of the personal names of representatives of the Polish community of Khmelnytskyi from the point of view of their compliance with the norms of the contemporary Ukrainian literary language. The article considers the main types of linguistic deviations in the personal names records of the representatives of the

Polish community of Ukraine at the beginning of the 21st century from the sociolinguistic perspective. Linguistic deviations in contemporary Ukrainian anthroponymy are caused by several reasons, the main of which are Ukrainian-Russian bilingualism, the dominance in the communicative practice of variants of names borrowed from the Russian language, as well as a significant number of borrowed names that do not have an established tradition of reproduction in the Ukrainian language. The connection between the language situation and the occurrence of language deviations in the records of personal names is traced using the example of the Polish community of Khmelnytskyi. The language situation in the Polish community of Khmelnytskyi can be characterized as Ukrainian-Russian-Polish trilingualism. Practices of alternating use of the Ukrainian, Russian, and Polish languages cause the emergence of deviant variants of personal names under the influence of the phonetic standards of the Russian and Polish languages. The correct spelling of the name is influenced by the awareness of the spelling of the Ukrainian language, literacy, language skills, and the nationality of the priest. Catholic priests, who often belong to the Polish nationality, carry out documentation of the personal names from the verbal message of the parents, using the Russian language, which leads to the entry of deviant forms of personal names into official documents. The variability of personal names is determined by the peculiarities of the stylistic use of anthroponyms, colloquial speech, dialectal speech, and regional specificity. A quantitative correlation of normative and deviant variants in records of personal names was determined. The tendencies of the creation of the contemporary naming system of the ethnic minorities of Ukraine under the influence of Ukrainian-Russian bilingualism are analyzed.

Keywords: linguistic deviations; the anthroponymy; personal name; Ukrainian-Russian bilingualism; sociolinguistic situation; the Polish community of Khmelnytskyi.